

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 34/2010 rd

**Regeringens proposition med förslag till lag om
ändring av 10 § och temporär ändring av 11 § i
lagen om utkomststöd**

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 16 september 2010 en proposition med förslag till lag om ändring av 10 § och temporär ändring av 11 § i lagen om utkomststöd (RP 138/2010 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet ska lämna utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- bostadsråd Raimo Kärkkäinen, social- och hälsovårdsministeriet
- professor Pentti Arajärvi
- professor Raija Huhtanen
- professor Kaarlo Tuori
- professor Veli-Pekka Viljanen.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås att lagen om utkomststöd ändras så att grunddelen av det utkomststöd som beviljas en myndig under 25 år kan sänkas när han eller hon har avbrutit en utbildning eller vägrat delta i utbildning så att han eller hon på de grunderna inte är berättigad till arbetslöshetsförmån.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2011 och avses bli behandlad i sam-

band med den. Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2011.

I motiven till lagstiftningsordningen bedöms propositionen mot 19 § 1 mom. i grundlagen om rätten till oundgänglig försörjning och omsorg. Regeringen anser att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

I 10 § i lagen om utkomststöd föreskrivs det om sänkt grunddel av utkomststödet och om villkoren för att sänka grunddelen. Utifrån den gällande paragrafens 1 mom. 1 punkt kan grunddelen

sänkas med högst 20 procent i fråga om en person som på de grunder som närmare anges i lagen har vägrat ta emot ett erbjudet arbete eller delta i arbetskraftspolitiska åtgärder. Grunddelen kan också sänkas för en invandrare som av-

ses i lagen om främjande av invandrares integration (2 punkten) och för personer (3 och 4 punkten) som vägrat delta i lagfästa sysselsättningsfrämjande åtgärder. Utifrån 10 § 3 mom. i lagen om utkomststöd kan grunddelen sänkas med högst 40 procent, om en person på ett sätt som enligt bestämmelsen kan anses upprepat tackar nej eller avbryter åtgärder. Möjligheten att sänka utkomststödet grunddel begränsas å andra sidan av paragrafens 4 mom., där det sägs att grunddelen kan sänkas bara om det inte äventyrar den utkomst som behövs för att trygga ett människovärdigt liv och sänkningen inte heller i övrigt kan anses oskäligen. Sänkt grunddel får betalas ut i högst två månader räknat från tidpunkten då personen tackade nej eller försummade sin skyldighet.

Nu föreslås 10 § 1 mom. 1 punkten i lagen om utkomststöd bli kompletterad med en bestämmelse om att grunddelens belopp kan sänkas också för en person som uppnått myndighetsålder men inte fyllt 25 år, som saknar yrkesutbildning och som behöver utkomststöd för att han eller hon har avbrutit sin utbildning eller vägrat delta i utbildning och därmed inte är berättigad till arbetslöshetsförmån enligt 8 kap. 2 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Bestämmelsen motiveras (s. 4) med att det har uppstått situationer där en person vägrats arbetsmarknadsstöd men ändå har beviljats utkomststöd av nästan samma storlek. Detta har i sin tur kanske ointetgjort den uppmuntrande effekt att söka sig till utbildning som varit tanken bakom att avslå utkomstskydd för arbetslösa.

När den nuvarande lagen om utkomststöd stiftades såg grundlagsutskottet på bestämmelserna om sänkning av utkomststödet grunddel i relation till 19 § 1 mom. i grundlagen om tryggad oundgänglig försörjning (GrUU 31/1997 rd). Bestämmelserna i gällande lags 10 § svarar mot utskottets dåvarande ståndpunkter. Utskottet har vid en senare tidpunkt bedömt den sänkta grunddelen särskilt också i relation till de nuvarande bestämmelserna i 10 § 1 mom. 2—4 punkten (se GrUU 20/1998 rd, GrUU 44/2000 rd).

Den komplettering som nu föreslås i 10 § 1 mom. 1 punkten innebär att avslag på arbets-

löshetsförmåner enligt 8 kap. 2 § på grund av vägran att delta i utbildning eller avbrytande av utbildning förenas med likadana påföljder med sänkt grunddel av utkomststödet som redan nu är möjliga i de situationer som avses i momentet. Det handlar om situationer som i långa stycken är jämförbara med situationen enligt de nuvarande bestämmelserna, dvs. att en person som omfattas av bestämmelsernas räckvidd genom att delta i sysselsättningsfrämjande åtgärder — i detta fall genom att fortsätta med sin yrkesutbildning — själv kan hindra att hans eller hennes förmåner försämrats. Utskottet ser det inte som helt korrekt i sig att avslag på en förmån samtidigt för med sig att en annan förmån med ett annat syfte sänks, inte minst när det gäller försörjningstrygghet i sista hand. Syftet med bestämmelserna, alltså att aktivera unga i arbetslivet och samhället över lag, kan ändå godtas med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna och med hänsyn till 18 § 2 mom. i grundlagen, som säger att det allmänna ska främja sysselsättningen och verka för att alla tillförsäkras rätt till arbete. Utskottet pekar på den aspekten av 10 § 4 mom. i lagen om utkomststöd att den förpliktar tillämparen att se till att det i enskilda fall inte uppstår situationer som strider mot 19 § 1 mom. i grundlagen (GrUU 31/1997 rd). Därmed är bestämmelserna inget problem med avseende på 19 § 1 mom. i grundlagen.

Bestämmelsen måste dessutom bedömas mot det som föreskrivs i 6 § 2 mom. i grundlagen om att ingen utan godtagbart skäl får särbehandlas på grund av ålder. Grundlagsutskottet anser i sin bedömning av 8 kap. 2 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa som har samband med det här lagförslaget att åldersrelaterad särbehandling i den mening som avses i bestämmelsen är möjlig på grund av de särskilda problemen med ungdomsarbetslösheten. I bedömningen beaktar det bland annat att unga som saknar yrkesutbildning löper risk för att marginaliseras i arbetslivet. Utskottet är å andra sidan av den åsikten att det också för att ha kvar en sådan åldersgräns måste gå att lägga fram information som gör det möjligt att bedöma om lagstiftningen är acceptabel ur grundlagssynvinkel (GrUU 46/2002 rd,

GrUU 17/1996 rd och GrUU 27/2009 rd). Den informationen saknas också denna gång i propositionen. Utskottet framhåller å andra sidan att åldersgränsen för sänkt grunddel av utkomststöd i förslaget inte direkt beror på bestämmelsen i lagen om utkomstskydd för arbetslösa och är i den meningen på sätt och vis osjälvständig. Men också i ett sådant fall anser utskottet att man lämpligen bör föra fram klara argument för var-

för åldersgränsen är motiverad uttryckligen i samband med sänkt grunddel.

Utlåtande

Grundlagsutskottet anser

att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Helsingfors den 21 oktober 2010

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Kimmo Sasi /saml
medl. Tuomo Hänninen /cent
Ulla Karvo /saml
Esko Kiviranta /cent
Hannes Manninen /cent
Elisabeth Naucclér /sv

Ville Niinistö /gröna
Johanna Ojala-Niemelä /sd
Veijo Puhjo /vänst
Tuulikki Ukkola /saml
Ulla-Maj Wideroos /sv
ers. Raimo Piirainen /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Petri Helander.